

Els regadius de Bescanó, Salt i Vilablareix

Algunes infraestructures agràries sovint passen desapercebudes per una gran part de la població, tot i que sovint, al darrere, s'hi amaga una història, un patrimoni i uns elements que acaben tenint un gran impacte en els nostres paisatges i també en la gent que hi viu.

Text i fotos > **SEBI GISPERT-SAÜCH**, consultor ambiental a Imbrica i expresident de la Comunitat de Regants

La xarxa de canals de regadiu gestionats per la Comunitat de Regants de Bescanó, Salt i Vilablareix en són un exemple clar. Aquesta important obra hidràulica està en funcionament des de l'any 1971. Aquell mateix any es va constituir la Comunitat de Regants, que des de llavors s'ha fet càrrec de la gestió de l'aigua i el manteniment dels canals. La transformació de secà a regadiu d'una superfície important a la rodalia de Girona era un projecte ambiciós del govern franquista per compensar el territori perquè havien portat aigua a Barcelona des del Pasteral.

El canal té les comportes de captació a la resclosa Vilanna, a tocar del poble de Bonmatí. A la mateixa resclosa hi ha també la captació d'un altre canal, el que alimenta les centrals hidroelèctriques de Vilanna i del Turó dels Cavalls de Bescanó, que s'anomena canal del Compte. En molts trams els dos canals van en paral·lel, però el de la comunitat de regants és molt més petit i s'utilitza exclusivament per al reg agrícola.

Si al canal de regadiu principal hi afegim les séquies secundàries, la suma és d'uns vint quilòmetres de canalitzacions. Tot i que algunes d'aquestes séquies secundàries han quedat en

desús, actualment el canal és perfectament funcional i dona servei a hortolans i agricultors al llarg de tot el seu recorregut. Curiosament, en tota la infraestructura no hi ha cap bombament.

Des de la captació fins al final de tots i cadascun dels canals, l'aigua es reparteix simplement per gravetat, gràcies al desnivell petit però constant en tot moment.

>> Tram principal aeri als voltants del mas Viader de Bescanó.

>> Salt d'aigua quan el canal entronca per damunt del canal de la central del Turó dels Cavalls, just al final de tram soterrat per davall de la carretera N-141e, a l'altura del pou del Glaç de Vilanna.

>> Entrada del tram en un túnel de cinc-cents metres que hi ha a uns deu metres per sobre de la carretera N-141e, a la zona de la Pilastra (entre Bescanó i Salt, al talús del mas Gegant).

>> Séquia secundària aèria (i encara funcional) a la zona del pla de Salt, molt a prop del centre comercial Espai Gironès.

De Vilanna a Montfullà, l'aigua passa per un sol canal principal, amb algun tram soterrat per sota la carretera N-141. Fins que arriba a Bescanó, el canal està sobredimensionat, ja que inicialment estava previst abastir també la zona de Sant Gregori, una fase del projecte que mai es va arribar a executar.

Una canalització històrica

En aquests primers trams, el canal abasteix el pla de Vilanna i els entorns del nucli de Bescanó. En aquesta zona, el nou canal formigonat va substituir l'anomenat rec Gros o rec Vell. Es calcula que aquesta canalització històrica ja existia al segle XIII. A finals del segle XVII Vilanna va aconseguir una concessió reial d'una ploma d'aigua procedent del Ter. Estan documentats drets d'ús públic en litigis de l'any 1867, en què es van repartir els drets de regar entre els principals pagesos del pla de Bescanó.

Entre Bescanó i Montfullà, el canal passa en paral·lel a la carretera N-141, però a una cota de deu metres més amunt. En aquest tram el canal passa literalment per dins la muntanya a través de dos túnels, un dels quals fa gairebé cinc-cents metres i es pot recórrer a peu sense problemes.

Arribats al pla de Montfullà, el canal es subdivideix en tres canals secundaris. Els comuners els anomenem canal de Dalt, canal del Mig i canal de Baix, respectivament.

El canal de Dalt continua en direcció cap a Vilablareix i desemboca al riu Güell, gairebé a tocar amb el límit amb el terme municipal de Fornells de la Selva. El canal del Mig travessa per sota el polígon industrial de Torremirona, passa pels actuals camps d'entrenament del primer equip del Girona FC i desemboca a la riera de Masrocs, a prop del poliesportiu de Vilablareix.

Antigament, el canal continuava fins a l'altra banda de la riera i regava els camps que avui dia ocupa el Perelló i la zona de Can Pere Màrtir. El canal de Baix va en direcció cap a Salt i allà se subdivideix en tres petites séquies secundàries més que encara ara abasteixen els camps que queden per davant de l'Espai Gironès (tot i ser zona urbanitzable) i la zona on s'ha de construir el futur Hospital Trueta.

Totes les séquies secundàries i els sobreexidors desemboquen a rieres afluentes del Ter (Masrocs, Güell, Maçana i Reramús). Per tant, cal visualitzar aquesta xarxa de regadiu com una via de derivació que capta aigua del riu Ter per regar, i tota la que no es fa servir acaba tornant indirectament al riu més avall. El concepte de *consum d'aigua* és relatiu.

Inicialment, la superfície regable era de set-cents vuitanta hectàrees. Actualment, la zona potencialment regable és d'unes cinc-cents, és a dir, que ha disminuït prop del 40 % de la superfície inicial en quaranta-cinc anys. Es preveu que aquest percentatge s'incrementi els anys vinents, perquè, inevitablement, els desenvolupaments urbans de Salt, Bescanó i Vilablareix han anat en detriment de les zones agrícoles.

El 40 % de la superfície de la comunitat de regants no es rega habitualment, i es destina a cultius herbacis com ara el blat, l'ordi o la colza. De la resta, el blat de moro és el cultiu dominant. També hi trobem, tot i que de manera més puntual, cultius d'horta, d'avellaners i de pomeres. Això condiciona que el gros del consum d'aigua es concentri habitualment en només dos mesos, entre el 15 de juny i el 15 d'agost, que és quan se sol picar el blat de moro per a l'aprofitament farratger.

El manteniment de tota la xarxa de canals, comportes i sifons es finança exclusivament amb fons propis, amb les quotes de la setantena de comuners que avui dia encara persisteixen. A més, cada regant es responsabilitza de la neteja dels canals que passen per les seves parcel·les, i per als trams principals s'organitzen jornades de treball comunitari.

La Comissió de Desembassament de l'Agència Catalana de l'Aigua concedeix un consum anual de 2,4 hectòmetres cúbics (quan no hi ha sequera) per repartir entre els mesos d'abril i setembre. Tant la captació principal com les derivacions es regulen amb comportes manuals. L'any 2025, però, es preveu la posada en funcionament de tres comportes automàtiques controlades telemàticament, fet que optimitzarà la gestió de l'aigua.

Explotacions rendibles

El regadiu de Bescanó, Salt i Vilablareix és una entrada important que reverteix de forma clara i directa en la rendibilitat de les explotacions agrícoles. Sovint ens ho recorden pagesos d'altres zones que han de bombar l'aigua de pous, i a molta profunditat. Ens diuen que som afortunats. Però els beneficis del regadiu van molt més enllà de l'agricultura, ja que té una gran repercussió en el paisatge, en el medi ambient i també com a element de cohesió social. L'aigua dona vida als horts, i els horts donen vida als hortolans (molts d'ells jubilats). Els regadius recarreguen aquífers (i pous!), omplen rieres i fan verdejar el paisatge. Afavoreixen la biodiversitat, ja que molts animals hi van a beure aigua o hi crien als entorns. I donen vida a les rieres del Güell, Masrocs o Reramús i a tota la flora i fauna associada, perquè, si no fos pels canals de reg, arribarien seques una gran part de l'any.